

"Avam-ı müslimîni onlar aleyhinde sevk etmekte esbabın en âhiridir." ne demektir, izah eder misiniz?

"S. Anadolu aleyhinde çıkmış olan fetvaya ne dersin? (HAŞİYE-1)

"C. Fetva-yı mahz değil ki, i'tizar edilsin. Belki kazayı tazammun eden bir fetvadır. Çünkü fetvanın kazadan farkı; mevzu'u âmmdır, gayr-ı muayyendir, hem mülzim değil... Kaza ise, muayyen ve mülzimidir. Şu fetva ise, hem muayyendir, kim nazar etse bizzarûre muradı anlar. Hem mülzim olmuştur. Çünkü avam-ı müslimîni onlar aleyhinde sevk etmekte esbabın en âhiridir."

"HAŞİYE-1: Cây-ı dikkattir ki; merkez-i Hilafet üleması ve Dâr-ül Hikmet ve zabıta-i ahlâkiye ile fuhuş, işret, kumar gibi kebairi izale değil, tevkif edemediler. Anadolu Hükûmeti'nin bir emri ile, bütün işret, kumar gibi kebairler men' edildi. Demek desatir-i hikmet, nevamis-i hükûmetle; kavanin-i hak, revabıt-ı kuvvetle imtizaç etmezse, cumhur-u avamda müsmir olamaz."(1)

Fetva, şer'i ve ameli konularda sorulan sorulara müftü tarafından verilen cevaptır. **Kaza** ise, fıkhıta bir terim olarak taraflar arasında ortaya çıkan dava ve anlaşmazlıkların usulüne uygun olarak hakim tarafından görülüp hükme bağlanmasıdır.

Gerek müftü gerekse kadı Kur'an ve sünnetin hükümlerine bağlı kalıp, bu çerçevede hüküm vermekle beraber, fetva ile kaza arasında şu temel farkların mevcut olduğunu görmekteyiz:

Fetva şer'i hükmü açıklamak ve bildirmekten ibaret olup, istişari mahiyettedir, bağlayıcı değildir. **Kaza** ise şer'i hükmü haber vermekle birlikte bağlayıcı nitelik taşır.

Fetva, şer'i ameli bütün meseleleri kapsadığından yargılama ile ilgili konularda olduğu gibi ibadet ve benzeri hususlarda da geçerlidir. **Kaza** ise ibadet ve ferdi yönü ön plana çıkan hususlarda cereyan etmez. Bu itibarla müftünün fetvası meselenin dini (*vicdani*) yönünü, hakimin hükmü ise kazai yönünü ilgilendirir.

Müftü söylenene göre fetva verir, kadı ise delilleri göz önünde bulundurur. Mesela, borcunu ödemediğini söyleyen bir kimseye müftü sorumluluktan kurtulduğunu

bildirirken hakim ispat etmesini ister.

Kadılıkta resmi görev şart iken, müftülükte ilmi liyakat esastır.

İstanbul'un Milli Mücadele aleyhinde verdiği fetvanın geçersiz ve önemsiz olduğuna işaret ediliyor. Fetva tek taraflı verilirken kaza yani yargı iki tarafın delil ve beyanları dinlenerek verilen bir hükümdür. İstanbul fetvası İngiliz baskısı ile çıkan hükümsüz bir fetva olup, asıl ve gizli nihai amacı şeriata uygunluk değil **avam-ı müslimîni onlar aleyhinde sevk etmektir.**

İlave bilgi için tıklayınız:

- ["Merkez-i Hilâfet uleması ve Dârü'l-Hikmet ve zâbita-i ahlâkiye ile fuhuş, işret, kumar gibi kebairi..."](#)

(1) bk. [Tuluât.](#)